

Handläggare
Henrik Götesson
Telefon 08-39 91 49
henrik.gotesson@srf.nu

2018-04-16

Finansdepartementet
103 33 STOCKHOLM

Yttrande över "Reboot - omstart för den digitala förvaltningen" SOU 2017:114 Fi2018/00106/DF

Inledning

Synskadades Riksförbund, SRF, företräder personer med synskador i Sverige. Rubricerade remiss är av mycket stort intresse för synskadade, och vi hoppas därför att våra synpunkter beaktas.

I detta remissyttrande över slutbetänkandet från utredningen om effektiv styrning av nationella digitala tjänster avgränsar vi oss till de delar av utredningen som behandlar identifiering och digital post (kap. 10-21).

Vi fokuserar på tillgänglighetsaspekter för synskadade användare, någonting som helt saknas i utredningens slutbetänkande.

Med tillgänglighet menar vi att en produkt eller en tjänst utan svårigheter kan användas av personer med funktionsnedsättning samt att de ska fungera väl med vanligt förekommande hjälpmedel, däribland skärmläsare och förstorande program som används av personer med blindhet eller svår synnedsättning.

Lagstöd och konventioner

Utgångspunkten för vårt yttrande är införandet av EU:s webbtillgänglighetsdirektiv. Direktivet ska ha införlivats i samtliga EU-länders lagstiftning senast den 23 september 2018.

Krav på tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning ställs även i den nya lagen om offentlig upphandling (2016:1145). Av 9 kap. 2 § om tekniska krav framgår följande:

"När det som anskaffas ska användas av fysiska personer ska de tekniska specifikationerna bestämmas med beaktande av samtliga användares behov, däribland tillgängligheten för personer med funktionsnedsättning.

Undantag får göras endast om det finns särskilda skäl.

Om Europeiska unionen i en rättsakt har antagit obligatoriska krav på tillgänglighet, ska de tekniska specifikationer som avses i första stycket bestämmas med hänvisning till den rättsakten."

I FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, som Sverige har undertecknat och ratificerat, nämns vikten av tillgänglig information, rätten att få kommunicera på lika villkor och att leva självständigt på flera ställen samt vikten av att organisationer som företräder personer med funktionsnedsättning ges möjlighet till inflytande i frågor som berör dem.

I artikel 9:1 sägs att konventionsstaterna ska vidta ändamålsenliga åtgärder för att tillgängliggöra information så att personer med funktionsnedsättning kan kommunicera på lika villkor med andra.

I artikel 12:5 nämns bland annat att personer med funktionsnedsättning ska ha rätt att kontrollera sina ekonomiska angelägenheter.

Artikel 21 handlar om åsiktsfrihet och information.
Enligt artikel 21 a ska konventionsstaterna:

"a) utan dröjsmål och extra kostnader förse personer med funktionsnedsättning med information som är avsedd för allmänheten i tillgängligt format och teknologi anpassad för olika funktionsnedsättningar,
(...)

c) uppmana enskilda leverantörer av tjänster till allmänheten, däribland genom Internet, att erbjuda information och service i tillgängliga och användbara format för personer med funktionsnedsättning,

d) uppmuntra massmedierna, däribland leverantörer av information genom Internet, att göra sina tjänster tillgängliga för personer med funktionsnedsättning."

Artikel 4, punkt 3 lyder: "I utformning och genomförande av lagstiftning och riktlinjer för att genomföra denna konvention och i andra beslutsfattande processer angående frågor som berör personer med funktionsnedsättning ska konventionsstaterna nära samråda med och aktivt involvera personer med funktionsnedsättning, däribland barn med funktionsnedsättning, genom de organisationer som företräder dem."

I Agenda 2030 nämns vikten av att säkerställa tillgång till allmän information och att skydda grundläggande fri- och rättigheter, i enlighet med nationell lagstiftning och internationella avtal (mål 16:10). I mål 16.b nämns att staterna ska verka för och genomdriva icke-diskriminerande lagstiftning.

Våra synpunkter

12.7 En statlig elektronisk identitetshandling (sid. 187 ff)

Synskadades Riksförbund välkomnar utredningens förslag om att staten garanterar alla medborgare och folkbokförda tillgång till en elektronisk identitetshandling.

För att alla ska kunna använda en elektronisk identitetshandling och komma åt myndigheters e-tjänster och privata e-tjänster är dock en förutsättning att identitetshandlingen och det som krävs för att nyttja den tillgänglighetssäkras så att alla medborgare och folkbokförda kan använda den.

Exempelvis måste kortläsare och applikationer som krävs för att nyttja identitetshandlingen vara utformade utifrån standarder som gör att de är kompatibla med vanligt förekommande hjälpmedel för personer med synnedsättning och blindhet som utgår från dessa standarder.

Tillgänglighetskraven måste gälla för alla plattformar där den elektroniska identitetshandlingen stöds och för eventuella produkter som gör att den är möjlig att använda.

För att säkerställa god tillgänglighet måste hela processen utformas för att främja detta mål. Krav på god tillgänglighet måste ställas i samband med upphandlingar. Tester och utvärderingar med användare och organisationer som företräder personer med funktionsnedsättning behöver göras från prototyp till färdig produkt (jfr FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, artikel 4, punkt 3).

När uppdateringar sker måste liknande tester av tillgängligheten alltid göras eftersom små förändringar kan påverka tillgängligheten.

Vi föreslår att en process för att säkerställa god tillgänglighet tas med i kommande förslag.

12.7.12 Den statliga elektroniska identitetshandlingen ska vara på den högsta tillitsnivån (sid. 191 ff)

I motsats till utredningen anser vi att staten, parallellt med den föreslagna identitetshandlingen, ska tillhandahålla en mobil elektronisk identitetshandling. Vi anser det rimligt att staten ska säkerställa att det finns en tillgänglig elektronisk identitetshandling som stöds av mobila enheter så länge sådana identitetshandlingar är tillåtna.

Det finns inga garantier för att marknaden på egen hand tar ett tillgänglighetsansvar, även om mobilt bankID i dagsläget fungerar bra tillsammans med synhjälpmedel.

Genom att staten äger lösningen och ställer krav på tillgänglighet finns det säkra garantier för att det alltid går att komma åt offentliga e-tjänster via mobila enheter för alla. Även om krav ställs på andra aktörer finns risk för att problem kan uppstå om staten inte har full kontroll över de lösningar som erbjuds.

Vi noterar också att förstudien om framtida spelregler för e-legitimering som gjordes på uppdrag av e-legitimationsnämnden (februari 2017) föreslår att en statlig e-legitimation (det vill säga elektronisk identitetshandling) ska kunna användas på mobila enheter.

Samtidigt är det viktigt att tillgänglighetskrav också ställs på andra aktörer om det finns ett valfrihetssystem för elektronisk identifiering. En förutsättning för att få märket svensk e-legitimation (oavsett om staten erbjuder en lösning för mobila plattformar eller inte) skulle kunna vara att den uppfyller tillgänglighetskrav enligt de krav som ställs i svensk lag som följd av EU:s webbtillgänglighetsdirektiv.

21 En lag om infrastruktur för digital post

Vi välkomnar förslaget om en lag för infrastruktur för digital post och att det föreslås bli en rättighet för medborgare att få digital post från myndigheter.

Vi välkomnar även förslaget om att privata aktörer ska kunna distribuera post via tjänsten Mina meddelanden. På så vis bör tillgängligheten till post från privata aktörer öka och åtminstone delvis kunna säkras genom en statlig distributionsaktör.

Den digitala posten kan starkt underlätta för många synskadade att ta del av post. Det förutsätter dock att avsändarna använder format som är tillgängliga och stöds av hjälpmedel såsom skärmläsare för talsyntes och punktskrift och förstorande system.

Även appar och webbgränssnitt som erbjuder digital post till användarna måste vara tillgängliga. Här måste också tester göras, där användare involveras genom hela processen.

Mot bakgrund av EU:s webbtillgänglighetsdirektiv och kraven i lagen om offentlig upphandling menar vi att krav på tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning särskilt måste lagstiftas, både för avsändare och för distributörer som får rätt att ansluta sig till tjänsten Mina meddelanden. Våra erfarenheter säger att övergripande lagstiftning inte räcker.
Synskadades Riksförbund

Håkan Thomsson, förbundsordförande